

Затверджено Вченою радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи
Кафедра диференціальної і спеціальної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

(П.І.Б.)
20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«Методи наукових досліджень, аналіз та презентація результатів дослідження»

Рівень вищої освіти ____ третій Доктор філософії
Спеціальність _____ 053 «Психологія»
(код і назва спеціальності (тей))

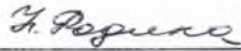
2018 рік

Розробники: (вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників) Родіна Наталія Володимирівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри диференціальної і спеціальної психології

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри диференціальної і спеціальної психології

Протокол № 6 від “27” березня 2018 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

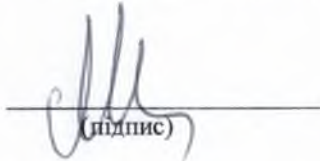
Родіна Н.В.

(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи:

Протокол № 1 від “2” квітня 2018 року

Голова НМК

(підпис)

Кременчуцька М.К.

(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “ **Методи наукових досліджень, аналіз та презентація результатів дослідження** ” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки третього рівня вищої освіти доктора філософії спеціальності 053 «Психологія»

(назва рівня вищої освіти)

(код і назва спеціальності)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні знання про процедурну стратегію у проведенні наукового дослідження та методологічні, методичні та понятійні засади наукових досліджень та їх аналіз і презентація результатів дослідження.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

- 1.Методи наукових досліджень.
- 2.Аналіз та презентація результатів дослідження.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дати сучасні знання про процедурну стратегію проведення наукового дослідження, яка відповідає сучасним запитам науково-дослідної діяльності в узагальненні наукових і експериментальних даних.

Завдання

- ознайомити з процедурною стратегією проведення наукового дослідження.
- ознайомити з сучасними запитам науково-дослідної діяльності в узагальненні наукових і експериментальних даних.
- ознайомити з закономірностями наукової та практичної діяльності у професійному становленні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

КСО. 10 - здатність до самостійної науково-дослідної діяльності, кваліфіковане узагальнення наукових і експериментальних даних, самостійна підготовка публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях, патентування отриманих досягнень;

КСО. 11 – здатність до професійного спілкування іноземними мовами, зокрема англійською, із зарубіжними професійними партнерами; читати і осмислювати професійно орієнтовану та загальнонаукову іншомовну літературу, використовувати її у соціальній та професійній сферах;

КСО. 13– лідерство та автономність під час реалізації інноваційних проектів, презентації власних і колективних результатів професійної та науково-дослідної діяльності;

КЗН. 02 - розуміння необхідності дотримання норм авторського і суміжних прав в сфері наукової діяльності;

КЗН. 03 - базові знання основ методології науки, закономірностей її розвитку, розуміння науки як системи знань, діяльності та соціального інституту, класифікації методів наукового знання;

КЗН. 04 - спроможність виконання наукових досліджень з застосуванням сучасних методологічних основ реалізації експерименту;

КЗН. 06 - базові знання в галузі сучасних інформаційних технологій; уміння використовувати програмні засоби і інтернет-ресурси з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу;

КЗН. 07 - готовність до пошуку обробці, аналізу та систематизації науково-технічної інформації з теми дослідження, вибору методик і засобів вирішення задачі;

КЗН. 08 - використовувати сучасні прилади і методики, організувати проведення експериментів і випробувань, проводити їх обробку і аналізувати результати.

КЗП. 05 - фундаментальні знання про системне моделювання психологічних феноменів як метод загальнонаукового рівня

КЗП. 12 - – здатність організувати та управляти експериментальною роботою групи психологів;

КСП. 07 - поглиблені знання теорії та практики розвиток особистісного потенціалу як засобу вирішення проблем в умовах високої конкуренції;

КСП. 10 – опанування сучасних підходів та основні принципи проведення психофізіологічних та психологічних досліджень із неінструментальної детекції неправдивої поведінки;

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни доктор філософії повинен

– вміти самостійно проводити наукові дослідження, скласти план дослідження та одержувати нові наукові й прикладні результати;

– уміння представляти підсумки виконаної роботи у вигляді звітів, доповідей на симпозіумах, наукових публікаціях з використанням сучасних можливостей;

– уміння правильно використовувати мовні засоби залежно від сфери й мети спілкування;

– вміти формулювати цілі і завдання власної діяльності, підпорядкувати працю колективу і свою власну інтересами суспільства, створювати творчу атмосферу в трудовому колективі корегувати цілі діяльності з метою підвищення її безпеки та ефективності;

– вміти користуватися національною нормативно-правовою базою у сфері наукової діяльності;

– вміти при плануванні, виконанні та обробці результатів науково-дослідних робіт, докторської дисертації виділяти та аналізувати елементи логічної структури власної наукової діяльності (об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат);

- вміти аналізувати наукову літературу з метою вибору напрямку досліджень, обрати самостійно або кваліфіковано сприйняти представлену тему досліджень;
- вміти моделювати основні процеси майбутнього дослідження з метою вибору методів дослідження, наявного апаратного забезпечення або створення нових методик, користуватися нормативно-правовими актами та нормативно-технічною документацією;
- уміння виконувати інноваційну діяльність щодо впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу;
- вміти вибрати необхідні методи дослідження, модифікувати існуючі та розробляти нові методи виходячи із завдань конкретного дослідження;
- вміти планувати і проводити науковий експеримент, виконувати обробку та аналіз результатів, самостійно здобувати знання, узагальнювати вітчизняний і зарубіжний досвід за тематикою дослідження;
- оволодіти специфікою метода системного моделювання психологічних феноменів;
- мати уявлення про використання системного моделювання для прогнозування, планування та управління в дослідницькій, практичній і науковій діяльності психолога;
- вміти організовувати експериментальну роботу групи, контролювати якість виконання роботи, корегувати виконання експериментальних досліджень;
- визначати мету дослідження і розподіляти окремі напрями дослідження поміж фахівцями;
- вміти диференціювати специфіку розвитку особистісного потенціалу в різних сферах діяльності;
- вміти використовувати на практиці прийоми встановлення оптимальних умов для розвитку особистісного потенціалу в бізнесі;
- проводити аналіз взаємозв'язку, ролі і місця пам'яті, уваги, емоцій, установок та інших психічних процесів в механізмах психофізіологічного дослідження неправдивої поведінки.
- практично застосовувати принципи психологічного дослідження для виявлення у людини приховуваної інформації засобами профайлінга та неінструментальної діагностики неправди;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методи наукових досліджень.

Тема 1. Основні вимоги до створення процедурної стратегії психологічної наукової діяльності. Теорія та методологія психологічних досліджень. Методологія системного аналізу у психологічних дослідженнях. Основні ознаки психологічного наукового дослідження. Системність,

доказовість та теоретичність наукового дослідження. Класифікація та характеристика сучасних методів психологічних наукових досліджень. Поняття, зміст, мета і функції психологічного дослідження. Характерні особливості теоретичного дослідження у психології. Оглядовий тип теоретичного дослідження. Аналітичний тип теоретичного дослідження. Конструюючий тип теоретичного дослідження. Ідеалізація як вищий рівень теоретичного дослідження. Мета-аналіз як метод теоретичного дослідження у психології. Логіка та методологія наукового дослідження. Поняття системного, комплексного та цілісного підходу в психологічному науковому дослідженні. Загальнонаукові, часткові та спеціальні методи психологічного дослідження. Головні компоненти методики психологічного наукового дослідження. Емпіричні, логічні та теоретичні пізнавальні завдання психологічного наукового дослідження. Урахування у психологічних дослідженнях загальнолюдських цінностей, суспільних та державних виробничих інтересів.

Тема 2. Організаційні заходи в області реалізації запланованих науково-дослідних робіт. Моделювання основних процесів дослідження. Наукове пізнання і моделювання. Модель як метод описування системи. Класифікація сучасних системних методологічних підходів у моделюванні. Теорія систем в філософії. Системологія. Системний підхід в психології. «Тверда» та «м'яка» системні методології. Системна модель та вимоги до неї. Етапи системного моделювання. Характеристика процедурної стратегії у системному моделюванні психологічних феноменів. Верифікація моделей. Принципи вибору серед альтернативних моделей. Каузальні моделі. Побудова шляхових діаграм. Моделі класифікації, сегментації і асоціації. Від моделі до теорії. Створення психологічних теорій на основі системних моделей. Організація і проведення експерименту. Обробка результатів спостереження. Емпірична верифікація моделі дослідження. Аналіз і узагальнення даних дослідження. Визначення репрезентативності висновків. Співставлення результатів дослідження із теорією. Описовий дизайн емпіричного дослідження. Індуктивно-кореляційний дизайн емпіричного дослідження. Дедуктивно-кореляційний дизайн емпіричного дослідження. Експериментальний дизайн емпіричного дослідження. Дизайн емпіричного дослідження із розробки та апробації психотехнології. Комбінований дизайн емпіричного дослідження. План формульовального та констатувального експериментів за допомогою емпіричних методів дослідження. Види контролю за дотриманням техніки безпеки і регламенту виконання робіт у психологічному дослідженні.

Змістовий модуль 2. Аналіз та презентація результатів дослідження.

Тема 3. Проведення математичного аналізу емпіричних даних. Види і можливості математичного аналізу емпіричних даних у психологічних дослідженнях. Поняття змінної. Види змінних. Інтервальні (шкальні) змінні, їх характеристика та приклади. Порядкові (ординальні) змінні, їх

характеристика та приклади. Номінальні змінні, їх характеристика та приклади. Характеристики нормального розподілу. Крива Гауса. Описові статистики в психологічних дослідженнях. Міри центральної тенденції. Міри розподілу змінних. Взаємовідносини між змінними (взаємозв'язок, казуальність). Обмеження при проведенні статистичного аналізу. Статистична гіпотеза, її взаємовідношення з науковою гіпотезою. Поняття про статистичний критерій. Генеральна сукупність і вибірка. Особливості перевірки статистичних гіпотез. Статистична значущість критерію (p -рівень). Статистичні критерії, що використовуються при аналізі кореляційних / асоціативних взаємозв'язків. Статистичні критерії, що використовуються при аналізі причинно-наслідкових взаємозв'язків. Поняття про коефіцієнти кореляції Пірсона, тау Кенделла та Спірмена та умови їх застосування. Поняття про коефіцієнти асоціації Хі-квадрат та К Крамера, d Сомерса, Ета та умови їх застосування. Поняття про F -критерій та умови його застосування. Поняття про коефіцієнти лінійної регресії, порядкової, бінарної та мультиномінальної логістичної регресії та умови їх застосування. Сучасні статистичні програмні пакети та презентація отриманих експериментальних даних за допомогою сучасних комп'ютерних програм. Переклад, адаптація та психометричний аналіз опитувальників, які використовувались в дослідженні.

Тема 4. Узагальнення наукових і експериментальних даних. Реалізація результатів виконаного дослідження. Обробка даних дослідження та оформлення результатів. Форми відображення результатів наукового дослідження: повідомлення, доповіді, тези, статті, розділи до монографій, науково-методичні рекомендації, навчальні посібники, дисертації, монографії. Самостійна підготовка публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях. Поняття про візуалізацію результатів психологічного дослідження. Переваги та недоліки використання таблиць як засобів візуалізації. Переваги та недоліки діаграм та графіків як засобів візуалізації. Багаторівневі таблиці та OLAP-куби. Принципи побудови гістограм, лінійних графіків, секторних діаграм, стовпчикових діаграм, коробчатих графіків, діаграм розсіювання, кореляційних плеяд, дендрограм, мозаїчних діаграм, дискових діаграм. Підгонка кривих як метод візуалізації нелінійних взаємовідносин. Принципи побудови хордових діаграм, словесних хмар, шляхових діаграм. Принципи візуалізації результатів регресійного аналізу. Поширені помилки при візуалізації результатів психологічного дослідження.

3. Рекомендована література

Основна

1. Анастаси А. Урбина С. Психологическое тестирование. / А. Анастаси, С. Урбина – 7-е узд. – СПб.: Питер, 2005. – 688 с.

2. Белей М.Д., Тодорів Л.Д. Основи діагностичної психології / М.Д.Белей, Л.Д.Тодорів.– Івано-Франківськ, 2008. - 295с.
3. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика личности/ Бурлачук Л.Ф. – К., Здоровье, 1980. – 165с.
4. Бурлачук Л.Ф. Словарь – справочник по психологической диагностике./ Бурлачук Л.Ф. – СПб.: Питер, 2000. – 589с.
5. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика /Л.Ф. Бурлачук.- СПб: Питер, 2003.- 352 с.
6. Ганзен В.А. Теория и методология психологического исследования: практическое руководство / В.А. Газен, В.Д. Балин. – СПб.: СПбГУ, 1991. – 75с.
7. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента. — М Изд-во МГУ, 1982. -464с.
8. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. СПб.: Социально-психологический центр, 1996.- 391с.
9. Матейко Н.М. Основи психодіагностики: інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи. – ІваноФранківськ: Симфонія форте, 2013. – 80с.
10. Митина О. В. Основные идеи и принципы структурного моделирования / О.В. Митина // Ученые записки кафедры общей психологии МГУ / Под ред. Б. С. Братуся, Е. Е. Соколовой. - М.: Смысл, 2006. - С. 272 - 296.
11. Митина О.В. Факторный анализ для психологов / О.В. Митина, И.Б. Михайловская. – М.: Учебно-методический коллектор «Психология», 2001. – 169 с.
12. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики/ В.Ф.Моргун, І.Г.Тітов– К., «Слово». 2009. – 464с.
13. Основи психодіагностики / Ред. А.Г. Шмелев. – Р-н-Д., 1996.
14. Родіна Н.В. Психологія копінг-поведінки: системне моделювання : дис. докт. псих. наук :19.00.01 / Родіна Наталія Володимирівна. – Київ, КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – 504 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/4098>
15. Родіна Н.В. Системні уявлення про копінг в парадигмі Марковських моделей / Н.В. Родіна // Стаття у фаховому виданні Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2014. - № 9-10 (28-29). – С. 28-31.
16. Родіна Н.В. Системно-параметрична модель формування копінг-поведінки / Н.В. Родіна // Інтернет-конференція «Пізнавальний та перетворювальний потенціал історичної психології як науки» (2 лютого-1 березня у м. Одеса, 2012), режим доступу: <http://forum.onu.edu.ua/index.php/topic,5064.0.html>.
17. Тощенко Ж. Т. Теоретические и прикладные проблемы исследования новых явлений в общественном сознании и социальной практике / Ж. Т. Тощенко // Социологические исследования. - 2010. - №7. - С. 3-6 .
18. Ханин Ю.Л. Стандартный алгоритм адаптации зарубежных опросных методов / Ю.Л. Ханин // Психологические проблемы предсоревновательной

- підготовки спортсменів к відповідальним соревнованиям / ЛНИИФК; под ред. Ю.Я. Киселева. Л., 1977. С. 129-135.
19. Arbuckle J.L. AMOS 18.0 Users Guide / J.L. Arbuckle. - SPSS Inc., Chicago, Illinois, 2009. – 654 p.
20. Aspinwall L. G. Modeling cognitive adaptation: A longitudinal investigation of the impact of individual differences and coping on college adjustment and performance / L. G. Aspinwall, S. E. Taylor // Journal of Personality and Social Psychology. – 1992. - №63. - P. 989-1003.
21. Blalock H.M. Theory Construction: From Verbal to Mathematical Formulation / H.M. Blalock. - Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1969. – 180 p.
22. Browne M.W. Alternative ways of assessing model fit / M.W. Browne, R. Cudeck // Testing structural equation models / K.A. Bollen, J.S. Long. - Newbury Park, CA: Sage, 1993. – P. 136–162.
23. Hjelle, D.Ziegler. Personality Theories: Basic Assumptions, Research, and Applications 3th ed.: McGraw-Hill, 1992; СПб.: Питер Пресс, 1997
Терминологическая правка В.Данченко
К.: PSYLIB, 2006 <http://psylib.org.ua/books/hjelz01/index.htm>

Додаткова

1. Бітянова М.Р. Психолог у школі: зміст діяльності і технології / М.Р. Бітянова. – К.: Главник, 2007. – 160 с.
2. Волошина В.В., Волинська Л.В. Загальна психологія: Практикум: Нач. посіб./ В.В.Волошина, Л.В.Волинська. – К.: Каравела, 2010.
3. Галиновский С.А. Анализ типологии политических устройств при помощи параметрической ОТС / С.А. Галиновский // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». – 2010. – Т. 23 (62), № 2. - С. 217-221
4. Галян І.М. Психодіагностика/ І.М. Галян. – Київ, 2009. – 463 с.
5. Гільбух Ю.З. Учитель і психологічна служба школи/ Ю.Гільбух. – Київ, 1994. – 140с.
6. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400с.
7. Кун Т. Структура научных революций. М.: «АСТ», 2003. — 605 с.
8. Загальна психологія: Підручник для студентів виш. навч. закладів / С.Д. Максименко, В.О. Зайчук та ін.: - К.: Форум, 2000- — 543 с.).
9. Матурана У. Древо познання / У. Матурана, Ф. Варела. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
10. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В.С. Мерлин. - М.: Педагогика, 1986. - 254 с.
11. Немов Р.С. Психология: Учеб.для студ высш.учеб.заведений. Кн 3: Психодигностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики/ Р.С. Немов. – М. Владос. – 640с.

12. Психодіагностика/за ред. Корольчука М.С., Осьодло В.І. – Київ: Ельга, 2004. – 399с.
13. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога в образовании/ Е.И.Рогов.– М., «ВЛАДОС», 1996. – 527с.
14. Уемов А.И. Основы формального аппарата параметрической общей теории систем / А.И. Уемов // Системные исследования. – М.: Наука, 1984. – С. 152-180.
15. Уёмов А.И. Системные аспекты философского знания.– Одесса: Негоциант, 2000.– 160 с.

4. Електронні інформаційні ресурси

1. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Даний ресурс містить максимально широкий спектр ключових текстів з психології, психогігієни, філософії, релігії, культурології та ін. Режим доступу: <http://psylib.kiev.ua/>

2. Сайт факультету соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка представляє наукову фахову онлайн-бібліотеку, зокрема понад 20 повнотекстових електронних версій видань з психології. Режим доступу <http://www.socd.univ.kiev.ua/>

3. Інститут корекційної педагогіки і психології, м. Київ. Режим доступу www.ikpp.npu.edu.ua/index.php?limitstart

4. Сайт факультету Московського державного університету ім М.В.Ломоносова. В розділі «Наукова робота» розміщено монографії, статті співробітників університету. Режим доступу <http://www.psy.msu.ru/>

5. Перша українська електронна бібліотека підручників. Режим доступу <http://pidruchniki.com.ua/>

6. Електронна бібліотека. Режим доступу <http://www.info-library.com.ua/>

7. <http://www.odnb.odessa.ua>- [ОННБ імені М.Горького](http://www.odnb.odessa.ua) та електронна бібліотека.

8. <http://www.nbu.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського та електронна бібліотека.

9. <http://kspodn.onu.edu.ua/index.php/kunena/konferentsii-ipo> - Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Пізнавальний та перетворювальний потенціал історичної психології як науки».

10. «Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований» <http://www.rae.ru/upfs/>.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

6. Методи діагностики успішності навчання

Викладання та вивчення навчальної дисципліни здійснюється у вигляді лекцій та індивідуальних консультацій, самостійної роботи студентів. Лекції діляться на: лекцію-повідомлення; лекцію-бесіду; лекцію-дискусію; лекцію-презентацію плакатів, об'ємних муляжів, слайдів і відеоматеріалів. В ході лекцій-дискусій за характером

логіки пізнання впроваджується аналітичний, синтетичний, індуктивний та дедуктивний методи.

Перелік практичних навичок, які повинен опанувати студент, підлягають контролю до і під час проведення атестації – іспит.